

RESTAURERING

Museumsarbejde på Grønland anno 1970

Af Hans Christian Gulløv

I årtier har Nationalmuseet haft prioriteten, når der skulle graves i den sparsomme grønlandske jord med det formål at tilvejebringe videnskabeligt studiemateriale, som en lille udvalgt gruppe af forskere begærligt kunne kaste sig over, „når tiden var til det“.

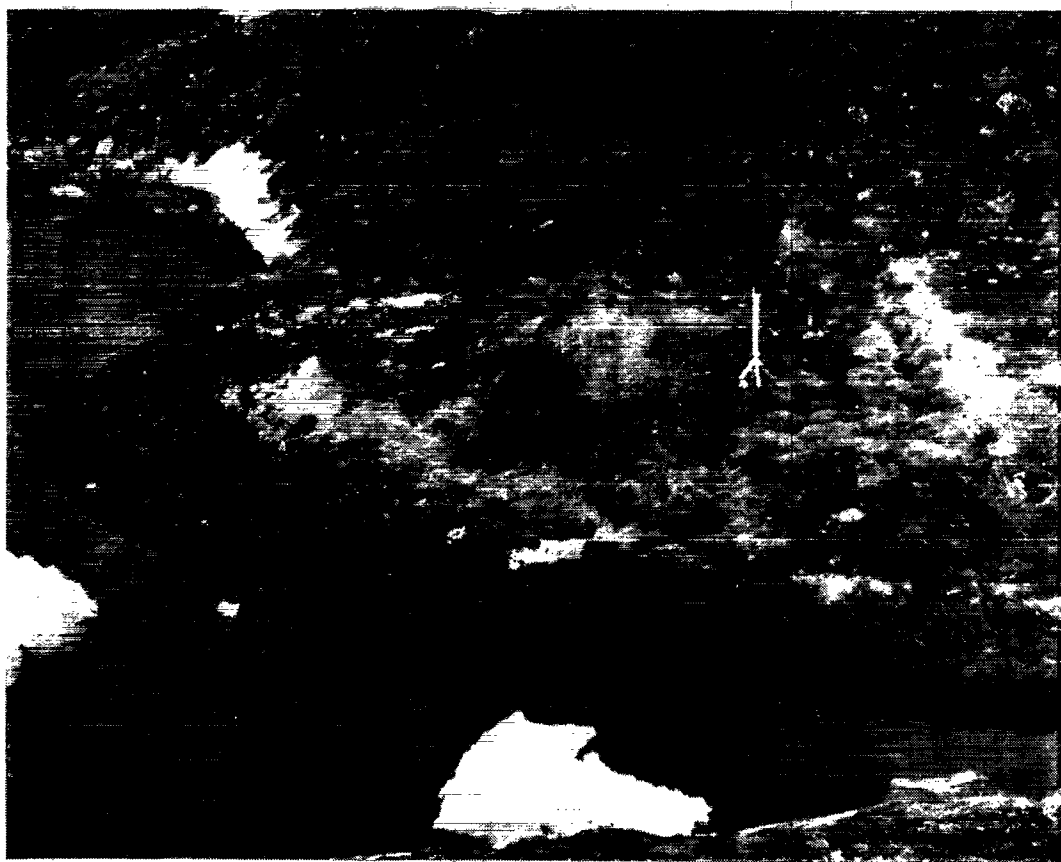
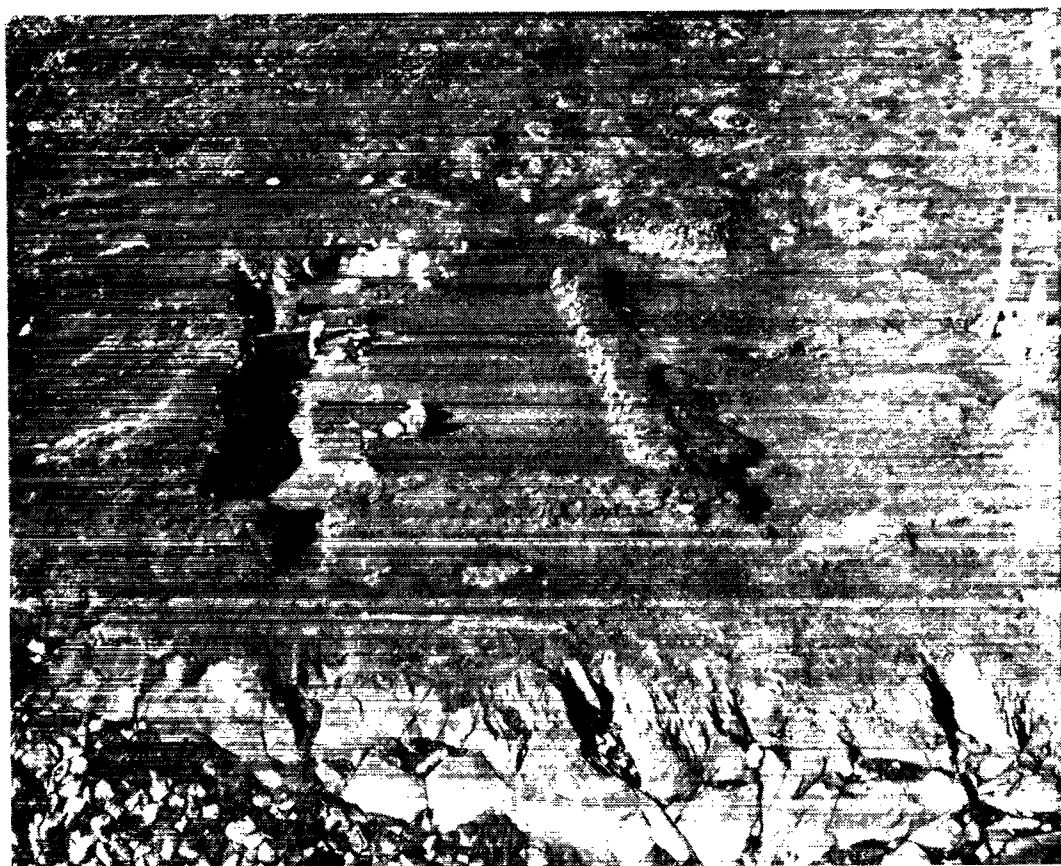

Fig. 1. Våningshuset set mod nordøst inden udgravning.

Foto: H. Kapel.

Mens meget værdifuldt materiale således i tidernes løb er hentet frem af tilgroede hustomter, fra tykke møddinger og fra mere eller mindre tydelige, menneskegjorte markeringer i terrænet, så er de eneste „spor“, der er efterladt til offentligheden, resterne af de videnskabelige „håndværkeres“ arbejde, som den dag i dag fremtræder som tilfældige jordpå- eller jordafkastelser alt efter ekspeditionsledernes temperament.

Nu havde man vel næppe i tyverne og trediverne regnet med Grønland som et turistmål – endda et overordentlig velovervejet turistmål – og derfor næppe heller ikke skænket afslutningen på en arkæologisk udgravning en tanke – andet end den rent videnskabelige. Situationen er imidlertid sådan, at et arkæologisk feltarbejde på Grønland så vidt muligt må fuldføres i to tempi, en udgravnings- og registreringsfase og en afsluttende restaureringsfase, hvilket blev fremgangsmåden for Natio-

*Fig. 2. Våningshuset set mod nordøst
efter fuldendt restaurering.*

Foto: H. Kapel.

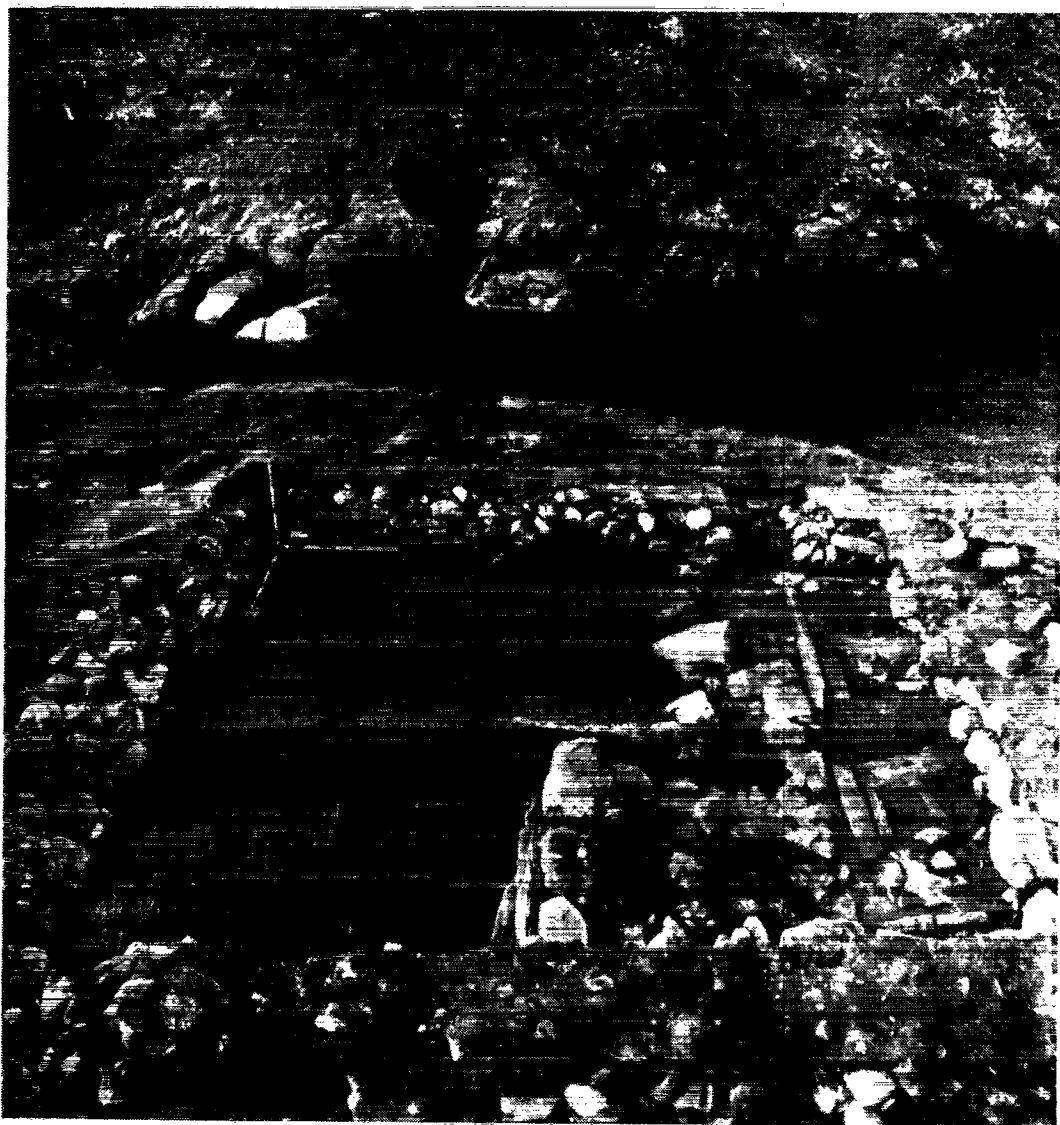

Foto: H. Kapel.

*Fig. 3. Våningshusets sydøstlige del under udgravning.
Nederst ses en gulvbjælke med resterne af de oprindelige gulvbrædder, mens det sidste gulv
anes øverst som en tilfældig stabel brædder og bjælker.*

nalmuseets sommerudgravning i samarbejde med Landsmuseet i Godthåb, da de afsluttende undersøgelser omkring kolonisationen 1721–28 blev fuldført på Håbets Ø ved Godthåb.¹

Tanken med det følgende vil så være at berette om sidste fase af arbejdet, restau-

¹ Se foreløbig beretning i Tidsskriftet Grønland nr. 4 1970, s. 97–112.

Fig. 4. Dørtrinnet i den sydlige indgang. Det ses tydeligt, hvordan trinene er gennemhugget for at lede vandet ud fra huset. Bemærk ligeledes hullerne til dørstolperne og snittet i den sammenfaldne tørvemur, som endnu dækker indgangspassagen.

Foto: H. Kapel.

ringen, og gennem billedmaterialet at vise tilblivelsen af en kommende historisk seværdighed, som tog sin form i perioden medio august til 6. september 1970.²

Nu er der den store fare ved et restaureringsarbejde – påbegyndt inden udgravningen er færdiggjort – at fejkilderne kan være meget store, fordi der ikke har været tid til at tolke resultaterne. Derfor vil det skrevne her også kun blive en orientering, der på en endnu vakkelvorn emperi søger at være utraditionel.³

Kolonien på Håbets Ø bestod oprindeligt af 7 bygninger, hvoraf der nu er spor af 4. Da undersøgelsen skulle igang, måtte der indgås et kompromis med henblik på den efterfølgende restaurering, idet en undersøgelse af alle 4 hustomter ville være for stor en mundfuld – og måske unødvendig. Derfor besluttedes det at undersøge våningshuset og smedjen, der skønnedes at være de 2 – videnskabelig set – interessanteste emner.

Udgravningerne viste, at våningshuset (fig. 1 og 2) målte 8 gange 15 meter, som kilderne beretter, og er anlagt næsten nord-syd med opholds- og beboelsesafdelingerne liggende langs hele østlangvæggen, med en svalegang gående langs hele vestlangvæggen og med husfaciliteterne, såsom sengested, ovn, „bryggers“ og kælder, liggende i en række en smule vest for husets midterakse (se fig. 2). I husets vestside

² Det skal dog her indskydes, at et oprydningsarbejde har stået på i de sidste år med at få restaureret nordbotomterne omkring k'agssiarssuk, centret i den tidligere Østerbygd, Erik den Rødes Brattahlid; hvilket kulminerede med indvielsen af Sven Havsteen-Mikkelsens skulpturelle monument i august 1970.

³ Der vil omkring missionens 250-årsdag fremkomme en nøjere redegørelse for undersøgelsen og dens resultater.

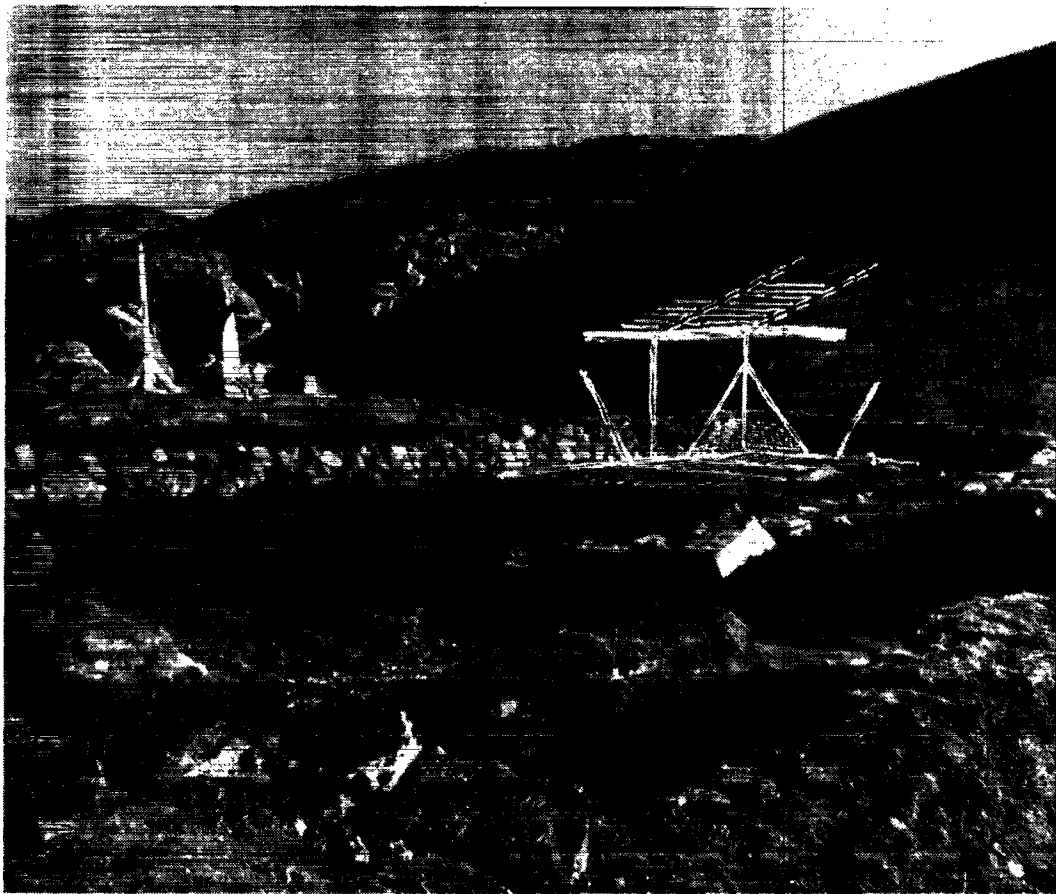

Foto: H. Kapel.

Fig. 5. Et forsøg på at vise hjørnekonstruktionen, som den kan læses ud af samlingerne i fodtømmeret, der har gået langs indervæggene og båret vægpanelet samt teglstensbeklædningen af indervæggene, der forekommer visse steder.

er hovedindgangen placeret, og i husets sydgavl ligger yderligere en indgang (se fig. 4).

Våningshusets gulvbrædder hviler på store gulvbjælker, der har været placeret med $1\frac{1}{2}$ –2 meters mellemrum og været genstand for talrige reparationer i takt med den hurtige nedbrydning af huset, hvor faglig ekspertise til sidst er blevet erstattet med tilfældig brædde- og bjælketildækninger for at komme forrådningsen i forkøbet (fig. 3) og med gennemhugning af dørtrin for at lede smelte- og regnvand ud gennem huset (fig. 4).

Nu er det desværre sådan, at det organiske materiale, som dele af gulvet og bærende konstruktionsdele, ikke har kunnet bevares på stedet for eftertiden og hermed

Fig. 6. Smedjen set mod nordøst inden udgravning.

Foto: H. Kapel.

have været med til at trække billedet fra årene 1721–28 endnu skarpere op. Vi måtte restaurere efter de vidnesbyrd, undersøgelsen gav os i hænde, og så ellers håbe på, at alle konstruktionsdetaljer i de forskellige udgravningsfaser er kommet tydeligt frem og er blevet registreret på fotografi og i tegning (se fig. 5).

Smedjen markerede sig som en lille hulning ved en klippeside (fig. 6), indtil udgravningen blotlagde fundamentet af en $2\frac{1}{2}$ gange $2\frac{1}{2}$ meter bygning med den lille cirkelformede esse omtrent midt på gulvet. Her var sporene, som kunne fortælle om konstruktionen, yderst sparsomme; men meget er der sikkert heller ikke at gætte sig til, for bygningen er temmelig lille og har sikkert været opført efter et enkelt konstruktionsprincip. Essen har muligvis haft hele sin overflade dækket af teglsten, hvoraf en del endnu er tilbage (fig. 7).

Under restaureringen influerede hensynet til det fremtidige publikum og til vejret på arbejdet. Vi havde til fulde fået bekræftet de barske realiteter, der lå bag Hans

*Fig. 7. Smedjen set mod nordøst
efter udgravningen.
Ved restaureringen blev esseoverfladen
dækket med et tørvslag
for at beskytte teglstenene.
Foto: H. Kapel.*

Egedes dagbogsnoter fra skærgårdsårene, hele sommeren igennem; endda på en så eftertrykkelig måde, at halvdelen af udgravningsarbejdet manglede d. 10. august – foruden restaureringen –, og da havde vi lagt 2 måneders arbejde bag os.

De færdigrestaurerede tomter skulle fremstå som solidt opførte mindesmærker og samtidig give publikum en forestilling om „det oprindelige“ udseende. Derfor bibeholdtes ydermurenes stenfundament og de dele af husets indre, der kunne tjene til anskueliggørelse, enten ved at forstærke dem med cement og tørv eller ved opbygning fra grunden; og da denne „ydre“ ramme var klar, afsluttedes restaureringen med tørvetildækning af murene, planering af gulvarealerne og grusning i våningshusets svalegang.

Restaureringen blev betragtet som fuldført, da der blev sået græsfrø på alle de nøgne områder i terrænet, på de planerede gulvarealer og på steder, hvor jordbunker havde fortalt om den forløbne sommers arbejde. Det skete i et af de sjældne vindstille øjeblikke ude i skærgården d. 6. september 1970 (se fig. 8).

Kalâtdlit-nunāne igdlukunik takujuminarsainex.

Kalâtdlit-nunāne igdlukunik xangaunerussox agssaissarnerne sujuncertatuaussarsimavok itsak-inuisa sâkukuinik avdlanigdlo atortukuinik nunap iluane ivssumîitunik navssârnigssak. navssât angerdlâunc-kartarput pitsaunerussumik misigssornexardlutik kingornalo katerssugausivingne tamanit takussartagag-ssatut sarkûmersînexardlutik. amerdlanertigut nuna agssaivfikox kimangnekartarpox iterssartângordlugo, erkâ erkagkanik kagtunertarasârtûngordlugo. tâssalo tâukûssarput igdlukokarsîmanermut takûssutigssa-tuauulersartut.

Foto: H. Kapel.

Fig. 8. Udsigt over det restaurerede våningshus
set mod sydvest. Sammenlign Finn Gad, Grønlands Historie, bind II, planche III, overfor side 32.

ukiunile kingugdlerplane agssaivfikunik iluarsartüssineq isumaginekartalerpok, sôrdlo Kujatâne, K'agssiarssungme, kavdlunâtsiait igdlukinik agssainerme iliortokartok. tássane agssainek naggasernekarpok augustime 1970-ime Sven Havsteen-Mikkelsenip kavdlunâtsiaitut erkáissutigssaliâta ulêrnekarneranik.

1970-ip aussâne igdlukumik agssagkamik takujuminarsainek avdla âma nâmagssinekarpok, tássa Hans Egedep nunagerkârsimassâne Igdlerúerne, Kangerup avangnânguanîtume. taimailiornerme Nûngme katerssugausivik, Landsmuseum, sulekatiginekarpok Kalâtdlit-nunâne igdlukunik igdlutorkanigdlo okalugtuagssartalingnik iluarsartüssissarnigssamik pilerssârúmut atatitdlugo.

ássilíssane 1, 2 âma 8-me takunekarsínáuput igdlo najugakarfiusimassok agssainerup sujornagut kingornagutdlo kanok issikokartok. ássilíssat 6-ip 7-ivdlo takutípât sagfiorfik, agssainerup sujornagut kingornagutdlo. ássiliak 3 igdlup najugarinekarsimassup kujámut-kangimut isuane agssainekartitdlugo ássilíssauvok; ássilíssap táussuma atâtungâne takunekarsínauvok igdlup natererkârsimassâta amiákua, kulâtungânîlo erssípok naterup iluarsarsimanera. igdlo erngup kûgfigiuartarsimangmago natip sagdligigai iluarsartuartariakartarsimáput, taimailiortarsimáputdlo atarêrsut kagdlerkigtardlugit. imex kûgfigssakartíniardlugo matup avdloriussâ kugssiorfiusimassok ássilíssame 4-me erssípok. igdlup kanok sanau-simaneranut erssersitsisínauussutut ígkap kuagssutúvisa sivnikue táukulo ingmingnut kanok katitersimane-rat ássilíssame 5-ime erssípok.

Igdlerúerne Hans Egedep igdlokarfikua takujuminarsarnekarnermigut taimailivdlune erssaringnerussumik erkáissutigssángorpok. 1971-ivdlo aussâne atuagánguak Hans Egedep Igdlerúerne 1721-mít 1728-mut najugakarsimaneranik imalik sarkûmersínekartugssauvok.

Isak Heilmann.